

POSUDEK

vedoucí na bakalářskou práci

Jméno a příjmení: Hana Řezníková

Téma práce: Řešení šikany na středních školách z pohledu pedagoga

Autorka, Hana Řezníková, se ve své bakalářské práci zaměřila na problematiku šikany na středních školách a na její řešení ze strany středoškolských pedagogů. Téma šikany samo o sobě je v současnosti jednoznačně aktuální a je třeba uvést, že publikovaných analýz, které by sledovaly zkušenosti a reflexi pedagogů týkající se šikany a jejího řešení, u nás není mnoho, pokud vůbec nějaké jsou. Předložená bakalářská práce je v tomto smyslu jednoznačně inovativní a přispívá k porozumění této dosud málo probádané podoblasti šikany.

Bakalářská práce je strukturována do dvou celků, teoretického a praktického. Teoretická část sestává ze dvou hlavních kapitol. První z nich se věnuje šikaně - jejímu definování, základnímu popisu hlavních aktérů a řešení šikany. Ve druhé se autorka zaměřuje na období adolescence (zejména střední a pozdní), na specifika socializace v daném období a charakteristiku školních tříd studentů sledovaného věku. Zmiňuje též problematiku rizikového chování.

Ve výzkumné části autorka oslovila středoškolské pedagogy (n=6) a pomocí semistrukturovaného rozhovoru se zaměřila na jejich zkušenosti s řešením šikany na jejich školách. Stanovila čtyři výzkumné otázky, které představovaly podklad pro analýzu kvalitativního materiálu. Jako metodu vyhodnocení získaných dat zvolila *otevřené kódování*.

Je třeba ocenit, že autorka se v rámci teoretické části zaměřila přímo na problematiku řešení šikany ve skupině starších adolescentů. Díky tomu se mohla podrobněji zaměřit na jádro vlastního tématu. Při zpracování této části vychází z dostatečného množství odborné literatury, v níž nechybí ani časopisecké stati. Autorka se poměrně dobře orientuje ve zkoumané problematice a má přehled o doporučovaných postupech pro řešení šikany. Struktura práce byla zvolena vhodně, u druhé kapitoly však poněkud chybí návaznost rizikového chování na šikanu jako na jednu z jeho základních variant.

Poněkud problematické je však zacházení s převzatými informacemi z různých bibliografických zdrojů, protože se v parafrázích i v komentářích uváděných poznatků dopouští mnoha nepřesností (např. na s. 8 zmiňuje, že Bovaird uvádí při definování šikany v podstatě totožné znaky jako M. Kolář. Tak tomu není - samoučelnost agrese téměř žádný zahraniční autor při definování šikany neuvádí; také tři základní pohledy na šikanu M. Koláře - *behaviorální*, *psychodynamický* a *sociálně psychologický* - nevyjadřují vývoj v šikaně či v její definici, jak z autorčina textu na s. 8 plyne. Podle autora uvedené teorie jde o tři paralelní úhly pohledu, nikoli o vývojovou posloupnost). V kap. 1.3 chybí zmínka o řešení šikany jiným způsobem než represí, na s. 21 autorka chybně zahrnuje mezi rizikové chování i lhaní (odkazuje se na publikaci M. Blatného, pravděpodobně však jde o neporozumění použitého textu). Drobné nepřesnosti se dále týkají bibliografických odkazů, v nichž se vyskytují tituly, které absentují v seznamu literatury (např. *Chang, 2004* či *Průcha, 2009*), či komolení jmen uváděných autorů (*Matějček* - s. 18). Některé z těchto formálních nedostatků je patrně nutné přičíst navrub autorčině chvatu při kompletaci práce, o čemž svědčí i množství překlepů nebo nesystematické a nepřesné údaje v tabulce na s. 42 (např. následná práce s třídou na vztazích mezi spolužáky po vyšetření a případné represí je uváděna jako nedílná součást řešení šikany prakticky ve všech tuzemských tematicky zaměřených publikacích). Na druhou stranu je třeba uvést, že autorka ke zvolené problematice přistupuje s imponující tvořivostí a text práce se vyznačuje velkou zevrubností, se kterou se v bakalářských pracích lze setkat spíše výjimečně.

Těžiště a hlavní informační přínos práce spočívá ve výzkumu a výzkumných nálezech. Autorka se pokusila na základě získaného materiálu zodpovědět na otázky: *Jaké faktory, okolnosti a*

postupy pomáhají, resp. komplikují vyšetřování a řešení šikany, jak se ve třídě mění situace v závislosti na řešení šikany a co je pro pedagogy při intervenci nejtěžší. Přestože autorka vycházela z malého souboru respondentů (což sama pokládá za jeden z metodologických limitů), podařilo se jí nashromáždit velké množství nesmírně cenných nálezů. Mnohé z nich jsou překvapivé (například vysoké riziko poškození vztahů mezi vyšetřujícím učitelem a studenty, resp. třídou a mnohé další) a mají zároveň přímou návaznost pro školní praxi.

Určitou komplikací je, že se autorce ne vždy podařilo odhlédnout od sdělovaných informací. Při interpretaci některých z nich opomíjí, že nejde o relevantní poznatky vztahující se k řešení šikany, ale o reflexi pedagogických zkušeností a dojmů, které mohou plynout i z neznalostí či nevhodného postupu respondentů při řešení šikany. - Není např. jistá příčina toho, proč se podle výpovědi respondentky Anny (s. 36) její třídě po vyšetření šikany neulevilo. Důvodem podle ní bylo setrvávání agresora v daném kolektivu, nicméně příčinou mohla být i absentující následná práce na zlepšení vztahů ve třídě pomocí dalších výchovných opatření (stanovení pravidel a jejich ožívování, zavedení komunitních prvků do řízení třídy, společná opakovaná reflexe následného života ve třídě apod.), o které v její výpovědi v příslušné části textu není žádná zmínka. Bez interpretace zůstala též výpověď respondentky Františky o tom, že gymnazisté jsou podle ní natolik vyspělí, že by měli samostatně řešit své konflikty (evidentní je respondentčino neporozumění podstatě šikany, pro niž je typické, že se oběť neumí či nemůže bránit opakované agresi, tudíž si patrně nemůže samostatně řešit konflikty vztahující se k šikaně). Na druhou stranu je na místě ocenit autorčinu schopnost přiměřeně kriticky ohodnotit svůj výzkum a jeho metodologii, která je zřejmá z kapitoly zaměřující se na výzkumné limity.

Je však třeba upozornit, že uvedené připomínky k výzkumné části mají víceméně informativní účel a měly by sloužit především jako zpětná vazba pro autorku. Je zřejmé, že v rámci bakalářské práce nelze předpokládat dostatečně detailní znalosti a vhled do dané problematiky, které by autorka mohla získat až delším studiem. Celkově je také třeba znovu vyzdvihnout, že předložená práce přináší nesmírné množství zcela nových poznatků pro školní praxi. Je nad vší pochybnost, že směr bádání, pro který se autorka rozhodla, je z hlediska porozumění šikaně a hledání cest k její eliminaci velmi slibný.

Závěr: Navzdory některým nepřesnostem splňuje předložená bakalářská práce předepsané požadavky jak ve své části teoretické, tak i výzkumné. Autorka získala velké množství poznatků, které se jeví jako velmi užitečné při intervenci a prevenci šikany u středoškolských pedagogů. Vzhledem k výše uvedenému navrhuje vedoucí její výsledné hodnocení klasifikačním stupněm:

„velmi dobře“

Doc. Pavlína Janošová, Ph.D.

V Praze dne 26. 7. 2016